

Posudek magisterské diplomové práce

Název práce: *Magie v období judaismu Druhého chrámu a raného křesťanství* (Praha 2021)

Autor: Bc. Daniel Nezmar

Vedoucí práce: Jiří Lukeš, PhD.

Formální kritéria, obsah práce, užitá literatura: Práce podaná na katedře biblistiky a judaistiky HTF UK splňuje formální kritéria stanovená pro vypracování bakalářských prací, obsahuje prohlášení o samostatném vypracování a nevykazuje zjevné známky plagiátu.

Práce čítá 139 stran včetně obrazových příloh. Její vlastní textová část začíná na straně 8 *Úvodem* a končí na straně 126 *Závěrem*. *Úvodu* předchází *Obsah*, *Seznam zkratek*, *Anotace* a *Prohlášení* (s. 3-7). *Seznam literatury* (dále nečleněný) je na stranách 127-130, přičemž dílo uzavírá *Seznam příloh* (131), po němž následují samotné přílohy, kterým autor věnoval péči. Autor pracuje s literaturou českou a anglickou, využívá internetových zdrojů, avšak chybí světové vědecké žurnály. Použitá literatura je různé kvality, některé tituly splňují badatelská kritéria, některé ne. Vlastní téma práce pojednává autor v devíti různě obsáhlých kapitolách s dalším členěním, jež nesou názvy: „2. Obecně o magii“ (s. 9-23), „3. Druhy magie“ (s. 24-26), „4. Vývojové stupně magie“ (s. 26-27), „5. Nejznámější specifické druhy magie tehdejší doby“ (s. 27-44), „6. Hermetismus“ (s. 44-64), „7. Šamanismus“ (s. 63-70), „8. Astrální dimenze/“ (s. 71-77), „9. Magie v období Druhého chrámu a raného křesťanství na území úrodného půlměsíce“ (s. 78-122). Ve vztahu k pojednávanému tématu by byly některé kapitoly zbytné (např. kapitola 6. či 7.).

Jazyk práce a styl: Autor píše poměrně rozvláčně, práce je obsažná, jazyk obsahuje odbornou terminologii a pravopisné chyby se prakticky nevyskytují. Určité rezervy vykazuje styl práce a volba předkládaných informací, které odpovídají spíše popularizačnímu účelu. Autor místy odbíhá od jádra věci, užívá *Ich formu*, věty leckdy obsahují větné konstrukce, jež by mohly být úspornější. Přesto je práce čtivá a psaná adekvátním jazykem.

Metodologie práce: Práce je problematická v oblasti metodologie. Ač se téma práce vztahuje k období datovanému obvykle 300 př. n. l. až 200 n. l., autor pojal fenomén magie jako nadčasový a vrší do svého díla informace napříč časovým a geografickým spektrem. Ideální by bylo vyčlenit texty, osobnosti a autory z datovaného období, a s nimi pracovat. Práce by tím získala na badatelské kvalitě a poskytovala by sondu do myšlení, pojmů a problematiky judaismu II. chrámu a nejranějšího křesťanství. Tomu by měly odpovídat i definice magie a její praktiky. Jednalo by se tedy o diachronní badatelský průřez, zakotvený v kontextu doby helénismu a doby římské, se zorným úhlem judaismus a křesťanství v daném časovém úseku. Autor však pojednávanou problematiku značně rozšířil, což je v důsledku odklonem od tématu. (Název předložené práce by mohl znít „Magie v kontextu staletí optikou dneška“.) Autora práce by k zacílení na oblast patřičných textů a problematiku doby raného judaismu dovedly odborné články z řady žurnálů, jakož i serverů JSTOR či academia.edu. Na oblast metodologickou i na nutnost práce s žurnály byl autor opakovaně upozorňován.

Kvalita práce a odborný obsah: Autorovi díla nelze upřít vzhled do tématu, široký záběr, jakož zřejmě i sympatie ke zvolenému tématu. Bezesporu lze prohlásit, že autor je na tomto poli odborníkem. Faktem však zůstává, že se k vlastnímu tématu dostává až na straně 78! Ač kapitoly 1. až 5. nejsou zbytečné, obsahují četné informace, jež vystihují dění a problematiku až v pozdějších staletích a v jiných kulturních rámcích! Jsou to například definice magie (s. 15-18) či častá práce s díly M. Nakonečného, O. Eliáše, J. Veselého a dalších. Definice by měla odpovídat zkoumaným textům z období raného křesťanství a judaismu Druhého chrámu, z nichž vplyne. Názorným příkladem nerespektování časové a geografické roviny je kapitola 7. *Šamanismus*. Autor zde předkládá etymologický výraz, který má svůj původ v Tungusu (Sibiř) a na dalších stranách se dostává až do Mandžuska (s. 67). Nepíše, z jakého

století výraz či činnost pochází, a popisuje činnost šamana, ač v textech, které se nám ze zkoumaného období nabízí, takováto postava nefiguruje. Jaký má tato kapitola vztah k období judaismu Druhého chrámu? Geograficky ani historicky není možné prokázat vzájemnou spojitost. Má šaman přímou vazbu na některou (novozákonní) postavu mága, charismatika, zázračného léčitele či rabiho? V téže kapitole hovoří autor také o halucinogenních bylinách (s. 66). Pokud tak již učinil, nemělo by smysl nahlédnout do antických autorů (např. Galéna), zkoumat užití bylin a provést komparaci se zkoumaným obdobím? (Pokud autor na šamanovi a bylinách v práci trvá.) Kapitulu (ač obsahově hodnotnou a kvalitně zpracovanou) by bylo možné vynechat a práce by působila celistvěji. Zmínkou „svatého Pavla“ na straně 68 celkový dojem z kapitoly autor nevylepší. V kapitole 8. *Astrální dimenze* autor opírá svá zkoumání o F. Bardona či M. Nakonečného (s. 72). Je však otázkou, zda jsou oba autoři pro zkoumání magie v období doby antiky relevantní. Zkoumání se musí opírat o konkrétní texty, jejich analýzu, nelze jen přiblížit určitou zkušenost (či fenomén), která je v podání autora nadčasová a univerzální. Autor se do značné míry měl věnovat právě práci s texty z daného období, na což byl opakovaně upozorňován. Využitelný by byl i svět gnostiků a mysterijních kultů. Informace v oddílu 8.1 samozřejmě nabízí hodnotné, jen ne k tématu diplomové práce. Vzhledem k tomu, že autor obdržel od školitele řadu materiálů k tématu práce, je tento tematický odklon obtížně vysvětlitelný. Takto bychom mohli rozebrat prakticky každou kapitolu práce, která je směsí cenných poznatků, avšak ve vztahu k přesně definovanému období často nijak se nevtahujících. Otázkou samozřejmě je, zda lze v kapitole 6.5. *Kabala* zasadit její vnik již do 2. století našeho letopočtu (s. 61), když její hlavní díla pocházejí až ze století 12., 13. či 16. (Ač postavu Šimona bar Jochaje nelze přehlédnout.) Na tomto místě měl autor věnovat definování kabaly podstatně větší péči (její stránce filosofické a „praktické“). Ač jsou dle některých badatelů počátky kabaly již ve spisech Ezechiel či Daniel a ve spisech apokryfních (J. Newman, G. Sivan, *Judaismus od A do Z*; Sefer 1992, s. 78), v období judaismu Druhého chrámu s ní pracovat nelze. Otázkou je, proč autor pojednal tak obsáhle kapitolu 6.6. *Tarot* (s. 63-65). Podkapitola je zajímavá a autor vynaložil značné úsilí, aby ji zpracoval (což se týká i celé práce). Jaký však má vztah ke 3. století před naším letopočtem až 2. století našeho letopočtu? Sám autor přiznává, že zmínky o této karetní sbírce máme z konce 14. století (s. 63)! V kapitole 9. *Magie v období Druhého chrámu a raného křesťanství na území úrodného půlměsíce* autor začíná ve starém Egyptě, Indii a Babylonii. Opět se opírá o texty F. Bardona, O. Eliáše, J. Veselého a M. Nakonečného (s. 79-81). Pro definice zde mohl využít světové slovníky a encyklopedie. Od s. 90 pak pracuje s relevantní literaturou, ale na židovskou magii přijde řada až na straně 91. Až do konce kapitoly se drží autor tématu, avšak oddíl 9.3.5. *Židovské grimoáry* opět vstupuje do období středověku. V oddíle 9.3.8. *Mojžíš* autor pozapomíná, že Starý zákon prošel četnými redakcemi, legendy měly své orální stádium, procházely filtrem proměn života Izraele a pracuje vlastně s postavou literární! O reálném (historickém) Mojžíšovi se ze starozákonních narativů asi mnoho nedozvíme a i datace exodu má několik variant od 15. století do 11. Autorova tvrzení by tedy potřebovala zakotvit v soudobé kritické starozákonní literatuře a teologii, nikoliv v J. Veselém. Další práce s prameny (např. Tacitem) je přínosná. V dalších pododdílech se autor věnuje Řecku a Římu a ve zdrojích opět převládá Eliáš, Nakonečný a Veselý, ač pracuje i s dalšími cizojazyčnými studii. V *Závěru* práce autor formuluje vlastní teze a jeho zamyšlení má spíše obecný charakter, opět není vztaženo přímo k judaismu Druhého chrámu a ranému křesťanství.

Souhrnem lze říci, že autor čtenáře poučí v řadě oblastí, čtenář nabyde poměrně komplexní poznání o problematice magie, avšak o specializovanou studii na danou problematiku, ohlášenou v nadpisu práce, se nejedná. Práce je ale zajímavá a jedná se o jakýsi soubor informací, jež je pro dnešní dobu užitečný. Informace o judaismu i křesťanství si čtenář v obsáhlém textu najde, avšak stojí ho to úsilí.

Hodnocení práce: Práce má bezesporu své kvality a poskytne čtenáři značnou dávku kvalitních informací. Autor je systematicky seřadil a na řadě míst plynule vstupuje do vlastní interpretace. Problémem je nerespektování časově vymezeného úseku tématu a promítání soudobé perspektivy vnímání magie do zkoumaného období. (Zde měl autor více reflektovat své předporozumění a

nenechat se ovlivnit materiálem z pozdního období či z jiných geografických oblastí - nepodřizovat téma myšlenkovým vzorcům, které byly konstruovány o staletí později, v jiných kulturách a náboženstvích.) Autor odevzdal své dílo v době, kdy již nebylo možné vše zkorigovat. Navzdory nedostatkům práce navrhuji její hodnocení **dobrý (3)**, neboť se autor tématem dlouhodobě zabírá a na četných konzultacích bylo patrné, že autorovy znalosti jsou ve zkoumané oblasti magie nevšední.

Jiří Lukeš
1.9.2021 v Praze